

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.11.1999, sp. zn. 20 Cdo 1793/99, ECLI:CZ:NS:1999:20.CDO.1793.1999.1

Číslo: 74/2002

Právní věta:

Jestliže soud překročí meze dané ustanovením § 153 o. s. ř. (bez zákonného zmocnění přizná žalobci více, než žádal, nebo plnění z jiného skutku), netrpí řízení zmatečností ve smyslu § 237 odst. 1 písm. e) o. s. ř. ve znění účinném před 1. lednem 2001*)

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.11.1999

Spisová značka: 20 Cdo 1793/99

Číslo rozhodnutí: 74

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Řízení před soudem

Předpisy: § 91 odst. 1 předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 4. 11. 1998 O b v o d n í s o u d pro Prahu 4 rozhodl o zrušení práva společného nájmu družstevního bytu žalobkyně a žalovaného, výlučnou nájemkyní (členkou družstva) určil žalobkyni a žalovanému uložit byt vyklidit a vyklizený odevzdat žalobkyni do jednoho měsíce od právní moci rozsudku. V části, v níž žalobní návrh na zrušení práva společného nájmu směřoval proti žalované, žalobu zamítl. Dospěl k závěru, že podle ustanovení § 705 odst. 2 a 3 obč. zák. je důvodné zrušit dosud existující právo společného nájmu bytu rozvedených manželů a při rozhodování o dalším nájmu bytu a jeho vyklizení přihlédl zejména k bytovým poměrům žalobkyně a žalovaného. Mezi žalobkyní a žalovanou však žádný nájemní poměr či společný nájem nevznikl, proto žalovaná nemá pasivní legitimaci v tomto sporu.

K odvolání žalovaného M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 8. 4. 1999 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, neboť se ztotožnil se skutkovými i právními závěry soudu prvního stupně.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali oba žalovaní (zastoupeni advokátem) včasné dovolání, jímž se domáhají jeho zrušení. Vzhledem k tomu, že výrok soudu prvního stupně je formulován odlišně od žaloby, rozhodly oba soudy o něčem, co nebylo předmětem žaloby. V této okolnosti spatřují vadu řízení uvedenou v § 237 odst. 1 písm. e) o. s. ř., neboť nebyl podán návrh na zahájení řízení ve věci, o

níž bylo soudem rozhodnuto, ačkoli ho podle zákona bylo třeba. Žalovaná namítá i existenci vady uvedené v § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. s ohledem na to, že nesprávným postupem odvolacího soudu jí byla odňata možnost jednat před soudem. Nepodala sice odvolání, avšak nepřestala být účastníkem řízení, neboť k bytu jí svědčí právo společného nájmu se žalovaným. Přesto odvolací soud ve věci jednal, aniž ji vyrozuměl o termínu jednání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. K podání dovolání je však podle ustanovení § 240 odst. 1, věty první, o. s. ř. oprávněn pouze účastník řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání odmítl.

Z odůvodnění:

Vzhledem k tomu, že odvolací soud se žalovanou jako s účastnicí řízení nejednal (nebyla předvolána k jednání nařízenému na 8. 4. 1999, ani se odvolacího jednání nezúčastnila), zabýval se Nejvyšší soud nejprve otázkou účastenství žalované v odvolacím řízení. Pokud by odvolací soud žalovanou jako účastnicí řízení pomínil, vedl by jeho nesprávný postup ke zmatečnosti ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. (žalované by tak byla odňata možnost před soudem jednat) a tím k přípustnosti a současně i důvodnosti (§ 241 odst. 3 písm. a/ o. s. ř.) jejího dovolání.

V posuzované věci rozhodl soud prvního stupně samostatným výrokem o zrušení práva společného nájmu bytu manželů a o dalším nájmu bytu pouze ve vztahu mezi žalobkyní a žalovaným. Odděleným výrokem pak byla žaloba zamítnuta ve vztahu k žalované. Pro posouzení, zda rozhodnutí soudu prvního stupně nabylo vůči žalované (která nepodala odvolání) odděleně právní moci, či zda odvolání podané žalovaným (směřující do výroku týkajícího se zrušení práva společného nájmu bytu manželů a určení dalšího nájemce) působí i ve vztahu k žalované, je rozhodující charakter procesního společenství žalovaných.

Samostatní společníci jednají v řízení každý sám za sebe (srov. ustanovení § 91 odst. 1 o. s. ř.); v případě nerozlučných společníků platí úkony jednoho z nich i pro ostatní (srov. ustanovení § 91 odst. 2 o. s. ř.). Nerozlučné společenství nastává pouze v případě, že účastníci mají taková společná práva či povinnosti, že rozsudek musí ve vztahu k těmto společníkům vyznít jednotně. Pro posouzení, zda se jedná o samostatné nebo nerozlučné společenství, je rozhodná povaha předmětu řízení vyplývající z hmotného práva.

Již z obsahu žalobního návrhu plyne, že předmětem řízení v posuzované věci je právo společného nájmu bytu manželů, respektive jeho zrušení po rozvodu manželství podle § 705 odst. 1 obč. zák. Právo společného nájmu bytu manželů je zvláštním druhem práva společného nájmu bytu, které však svědčí společně a nedílně pouze manželům. Povaha tohoto práva vylučuje, aby se spolunájemcem stala osoba, s níž rozvedený manžel (jemuž právo společného nájmu bytu dosud nezaniklo způsobem předpokládaným v § 705 obč. zák.) uzavřel nový sňatek. Je tedy vyloučeno, aby se rozhodnutí o zrušení práva společného nájmu bytu vztahovalo i na tuto osobu, a proto v takovém řízení nemůže mít postavení nerozlučného společníka.

Oddělenému nabytí právní moci podle § 206 odst. 2, věty první, o. s. ř. nebrání ani zásada vyjádřená ve větě druhé tohoto ustanovení. Výrok, jímž byla žaloba ve vztahu k žalované zamítnuta, není závislý na odvoláním žalovaného napadeném výroku o zrušení práva společného nájmu bytu a nejde o situaci, v níž by z právního předpisu vyplýval určitý způsob vypořádání účastníků. S ohledem, na důvody, které vedly k zamítnutí žaloby, se jiný výsledek řízení (ve vztahu k žalované) nemůže prosadit ani v případě, že by byla úspěšná obrana žalovaného uplatněná v odvolání a soud by dospěl k závěru, že dalším nájemcem bytu má být určen žalovaný, případně že právo společného nájmu bytu

zaniklo již dříve.

Jestliže tedy rozhodnutí soudu prvního stupně ve vztahu k žalované nebylo napadeno odvoláním, nabylo právní moci odděleně; žalovaná se tak nestala účastnicí odvolacího řízení a není proto osobou oprávněnou k podání dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu.

Žalovaný jako odvolatel účastníkem odvolacího řízení byl a podle ustanovení § 240 odst. 1, věty první, o. s. ř. je proto podat dovolání oprávněn. Jeho dovolání však není přípustné.

Přípustnost dovolání proti rozsudku odvolacího soudu upravují ustanovení § 237, § 238 a § 239 o. s. ř.

Podle § 239 o. s. ř. dovolání přípustné není, neboť odvolací soud je výrokem potvrzujícího rozsudku nevyslovil (odstavec 1) a žalovaný návrh na vyslovení přípustnosti dovolání před vyhlášením potvrzujícího rozsudku nepodal (odstavec 2).

Přípustnost dovolání nezakládá ani ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. (rozsudek odvolacího soudu není měnícím, nýbrž potvrzujícím), ani ustanovení § 238 odst. 1 písm. b) o. s. ř. (rozsudek ze dne 4. 11. 1998 je prvním rozsudkem soudu prvního stupně ve věci).

Ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. spojuje přípustnost dovolání proti každému rozhodnutí odvolacího soudu (s výjimkami zakotvenými v odstavci druhém) s takovými hrubými vadami řízení a rozhodnutí, které činí rozhodnutí odvolacího soudu zmatečným. Přípustnost dovolání však není založena již tím, že dovolatel příslušnou vadu řízení tvrdí, ale až zjištěním, že řízení takovou vadou skutečně trpí.

Protože jiné vady řízení dle § 237 odst. 1 o. s. ř. tvrzeny nebyly a z obsahu spisu nevyplývají, je pro závěr o přípustnosti (a současně důvodnosti) dovolání rozhodující, zda řízení je postiženo vadou, na niž poukazuje dovolatel.

Důvodem zmatečnosti podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. e) o. s. ř. je okolnost, že nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoli podle zákona ho bylo potřeba. Nejde-li o žádný z případů, v nichž soud může řízení zahájit i bez návrhu (srov. § 81 o. s. ř.), je nedostatek návrhu na zahájení řízení neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení; jestliže takové řízení probíhá, soud je musí v kterémkoli jeho stadiu zastavit. O neexistenci návrhu na zahájení řízení jde však jen tehdy, jestliže chybí žaloba jako procesní úkon, kterým se zahajuje řízení. Jestliže účastník návrh na zahájení řízení podal, avšak soud při svém rozhodování překročí meze dané ustanovením § 153 o. s. ř. (bez zákonného zmocnění přizná žalobci více, než žádal, něco jiného, než žádal, nebo plnění z jiného skutku), netrpí řízení zmatečností ve smyslu § 237 odst. 1 písm. e) o. s. ř. Takové pochybení soudu je způsobilé založit jinou vadu řízení, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 3 písm. b/ o. s. ř.). Její existenci však odvolací soud zkoumá jen tehdy, je-li dovolání přípustné (srov. § 242 odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Řízení v posuzované věci žalobním návrhem žalobkyně zahájeno bylo, proto vadou uvedenou v § 237 odst. 1 písm. e) o. s. ř. netrpí.

Dovolání, které není přípustné, Nejvyšší soud podle ustanovení § 243b odst. 4 o. s. ř., § 218 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (dovolání žalovaného) a § 218 odst. 1 písm. b) o. s. ř. (dovolání žalované) odmítl.

**) Uvedené závěry se uplatní i při výkladu ustanovení § 229 odst. 1 písm. d/ o. s. ř. ve znění účinném od 1.1.2001*